

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнељу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

ПУТ У СИБИРИЈУ.

ОД САХЕР-МАЗОХА.

Поносна варош Петра великога, суморна владарка над севером, завила се у своје зимње рухо. Река Нева заледила се, а по леду се ухватило сребрно иње и мраз. По спољашњим ступовима од красних палата и по кућама с лица нахватало се снега. С кровова висиле су ледене свеће, које су се блистале као сјајни адеми. Била је ноћ. Тихо, као каронов чун, клизиле су лаке саонице преко снежног њилима, што је био прострт по широким улицама. Само се по каткад чуло звонце с коња, што су били упрегнути у саонице, и по каткад се само захорио кроз тиху ноћ глас стражара, као неко запомагање. Над Петроградом прострло се небо са безбројним звездама, као какав златом изаткан шатор.

Кроз ту ноћну тишину чула се само у „зимној палати“ вика и раскалашна певка. Весели гласови мешали су се с бахантијском свирком.

Цар Павао, син северне Семирамиде, тај особа међу владоцима, држао је пир у красној, сликама и статуама украшеној дворани. Он се частио са својим љубимцима, што их је по својој ђуди изабрао, без обзира на њихов сталеж, порекло, или положај. Ту је седио кнез, чије име светли у златној књизи, поред обичног сиромашног потпоручика, државник поред сликара, или каквог туђинца чудњака. Мален, одабран оркестар свирао је у дворани. Цар је седио са својим веселим друговима за дугачким, обилатим столом. Вино се пило немилице. Ту се разговарало о свачему, препирало се, певало, шалило се и доскакивало досеткама. Друштво се веселило са свим својски и раскалашно. Тако је морало да буде кад се веселио и забављао цар Павао.

Прва улога у том друштву допала је неком

глумцу Фрожеру. Тај љубимац царев био је комичар трећег или четвртог степена. По што није имао среће у Паризу, увртио је себи у главу, да дође у Русију, где се било одомаћило француско позориште. После многих белаја, што их је претрпио, приспе у Петроград, појави се у згодној улози на позорници, допадне се гледаоцима, и што је значило још више, допадне се и цару. Павао га дозове у своју пањегу (ложу). Фрожер се понашао према цару као што би се понашао и други Француз у такој прилици: био је учтив, удворљив, љубак, али је поред тога и стакао и свој некако скромни понос и своје самољубље. То се допало самодршцу, кси се већ навикао да гледа око себе пузавце, ласкавце, скутоноше и понизне робове. Још већма су му се допале неке незнатне досетке, што их је тај јадни глумац сабрао по каванама паришким, којима се овде, где никоме није било до шале, могао разметати.

Од тога часа постао је љубимцем царевим. Свако јутро је морао долазити к њему, па му је морао дневне новости илустровати својим досеткама и прорешетати државне великаше, који су ту стојали и за невољу се смејали своме чуду. А и својесе раскалашне вечере цареве нису могле проћи без Фрожера, па кад су наилазили они суморни часови, кад би Павла спопадала нека махнитост, француски је лакрдијаш био међу оном неколицином, што су смели да се приближе цару. Њега је цар, шта више, по често у сред ноћи позивао у „зимњу палату“, да — као што се цар изражавао — расплаши совуљаге, што су се у палати угњездиле и што су несретног монарха плашиле смрћу.

Овога пута канда су цара спопали демони у

сред веселог друштва, у ком се налазио. Чинило се као да укочено око његово не види другове, што су око њега седели, као да му је ухо оглувило, те не чује њихове песме, њихове досетке и хучну свирку оркестра. Гледао је немо преда се, а бледе усне су му се трзале.

Устане кнез Шуховској, да цара мало развесели, или бар да пробуди његову пажњу. Дигао

је чашу са шампањцем, па је држао говор, и на-здрављао цару Павлу. Упоређивао је Павла с Петром великим, и по себи се разуме, да је упо-ређење испало у корист цару Павлу.

Цар се тргне из својих снова. Слушао је здравицу, смешио се презорно, па се из небуха обрати Фрожеру с питањем:

(Наставиће се.)

ХРВАТСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ,

ЊЕГОВА САДАШЊОСТ И ЊЕГОВА БУДУЊНОСТ.

(Свршетак.)

На ту цел треба устројити на земаљском глас-беном заводу ваљану драматско-оперну школу, где би се предавали сви они предмети, који су потребни уметнику, да би могао одговарати својој задаћи и заузети у социјалном животу угледно и достојно место.

То би се извело тиме, да се именују два вр-сна представљача за професоре те школе уз при-мерну плаћу, а други неки предмети, као напосе хрватски језик и литература и повест драме, да се уз примерну награду доделе професорима на-ших учених завода.

Тако изображеним, домаћим силама, које би могле своје студије усавршити и извап земље, наша би драма и опера добила своје сталне вр-сне репрезентанте, те не би дошли у непри-лику, одакле ћемо поунити једно или друго у-пражњено место, па се не би требали бојати „преотимања“. Број питомаца би се могао огра-ничити.

3. За утемељење драме и опере неопходно је потребно, да се већ једном уреди мировинска заклада. Само тада, кад ћемо члановима нашег позоришта осигурати сталну будућност, кад их у друштву успоредимо с осталим сталежима, мо-жемо и смећемо очекивати, да ће се позоришту посветити таленти по нагону и звању, а не по сили и немиљу.

Сваки члан хрватскога позоришта нека има према годинама свога непрекидног службовања и према својој плати право на примерну, зако-ниту мировину, а ни по што случајну милостињу. Тако бива свугде, где се уметност не понизује до комедијаштва и пролетаријата.

Некакова мировинска заклада постоји већ на папиру, ал' се ту треба одлучно и чим пре ла-тити посла. Мировинска би се заклада морала увећавати постотним принесцима чланова самога позоришта, у ту сврху приређеним представама, концертима, игранкама, и т. д.

4. Напокон нам се ваља побринути, да се пи-тање о градњи новог позоришта помакне из ма-гловитог садашњег стадија. Већ сада се треба бринути за потребне новце, па нам не ће кашње рад запињати десет и више година.

Садање позориште не одговара више ни по-требама, ни удобности, јер од четрдесет и толико година што постоји, помакао се Загреб, а за-хтеви су позоришни напредовали стоструко.

Ново се позориште има саградити монументално, према свима правилима данашње позори-шне технике, а не сме се с ума сметнути, да ћемо га градити за периоду од сто година, те да морају према томе бити и његове димензије размерне.

Ово су од прилике главни услови, од којих зависи сва будућност хрватског народног позо-ришта. На рад ваља одмах поћи. Требаће ту да-како много мукe, жртава и времена, да им се одговори, али патриотизам има бити првим по-кретачем, па ће се хрватски народ својим жуље-вима подигнути и то мезимче, као што си је подигао сам све, што има у њега лепa и ко-рисна.

О том нека раде његови родољуби, а ни по-што о оном, да му униште, што си је саградио, — па ће се заслужним учинити за домовину.

„Obzor.“

Ж И С Т И Њ И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Дружина.“ Шалива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, с француског превео Д. Н. Јовановић.) Приказана први пут у недељу 8. априла о. г.

Међу најглавније француске књижевнике, који се баве израђивањем глума, спада и Ежен Скриб. И у репертоару нашег позоришта има доста глума, којима је он дао живота. Тим француским писцима лежи највећа врлина у укусу и у извезбаности, у језику и у лакоћи, којима владају предметом, што га таман имају у послу. Наравно је, да код силне продуктивности и не може свака глума да буде изврсна, има их, које су и слабије, ако и не са свим, а оно бар у овом или оном погледу. Такав је продукт и „Дружина“.

Замисао је класична: здружење аристократска и демократска елемента; жигосање и перзифлирање покварености у оним круговима, који уливишу на јавно мњење; тенденциозно тамањење тако званог „лопцајхбрудерства“ — ипак лежи на целој изради, на целој глуми, нека тромост, која успављује поглавито с тога, што радња није доста жива и што су дијалози дуги и без многе варијације. Поједине су особе врло чиле (Бернардет), поједини чиновни доста живи (други и пети), гдекоји дубоки, као што је трећи: права психолошка студија, на омет се нисмо могли отрести негативног улива. Да је глума можда стегнута у три чина, могла би се радња и збити, те би на тај начин добила и већу живахност, многе би ситнице отпале, којима се испуњује и говор и радња.

Глумци и глумице трудише се својски да истакну врлине, а да прекрију мане те глуме, свака особа је постала тип у њиховим рукама. Да споменемо Цезарину гђе Д. Ружићке, Зоју гђе М. Рајковићке, Агату гђе Л. Хадићеве, Бернардета г. Ружића, Варна г. Лукића, Ригоа г. Добриновића и класично изведену појаву Мирмона г. Рајковића. И остали су чинили своје.

К. Р.

(„Чаша воде“. Историјска шалива игра у 5 чинова, од Е. Скриба, с немачког превео В. В.) Приказана као свечана представа у прославу сребрне свадбе њихових ц. и апостол. краљ. Величанства краља Фрање Јосифа и краљице Јелисавете у среду 11. априла о. г.

„Чаша воде“ спада међу најбоље шаливе глуме, што их је у опште створила муза Талија. Ток је складан, занлети природни, тип елегантан, а што је можда најврскије, гатка је истинита, и што су све особе, ван споредних, историјске.

Слаб карактер краљице Ане приказала је гђа М. Рајковићка врло добро. Поводливост, владање тренутног улива, нежну љубавну струју, све беше одмерено и проучено; ван тог ваља још и признати укус и лепоту у тоалети. Заиста, за наше околности врло много. — Оштар, императивни карактер војвођкиње Малброве не ће имати скоро такву интерпреткињу, као што је гђа Д. Ружићка: улога и гђа подударују се потпуно. И ту нам ваља одати пошту богатој тоалети, што нам изнесе гђа Ружићка. — Оштроумног али бесавесног Сен-Џона Болинброка приказа г. Ружић на свој уметнички начин. У финој, али одлучној и ошасној борби с војвођкињом беху обоје тако изврсни, да их

је и пратило заслужено признање од стране публике. — Младог, лепог заставника Мешема, који пада из једне изненаде у другу, видећи као кроз сан, да га љуби све већа и већа дама, приказа нам г. Лукић са свим добро, и још док отресе са себе остатке својих негдашњих старачких улога, неких особина, моћи ће смело гледати у лепу глумачку будућност. — Малу, умиљату интриганткињу Абигајилу (Хил) која је уверена, да јој Мешем више вреди од рата за престо шпански, приказа гђца Л. Хадићева на веома пријатан начин. Она сплеткари али свом срцу за љубав, она муфлизи, али контроле ради, она је оруђе у руци Сен-Џоновој, али да спасе и одржи себе и Мешема. — Остале су улоге незнатне и малене. Г. Марковић као маркиз Торси говорио је једва десетак речи. — И тако бисмо довршили историјске особе, јер горе наведене све су постојале и све беху улетене у том догађају, који октобра 1710. год. обори ујачко министарство Малброво, а за државног тајника постави противника му, торијевца лорда Болинброка. — У тој глуми беху још ангажовани гђца В. Хадићева и г. Јовановић, Ђирић и Поновић.

К. Р.

ПОЗОРИШТЕ.

(Давид Герик.) У јануару ове године беше 100 година како је умрло тај неумрли уметник (8. јануара 1779). Овај ванредни и од природе чудно одарени уметник живео је у пријатељству не само са најзнаменитијим умним банацитетима у Лондону и Енглеској, већ и са члановима највише аристократије. Како је био уважен види се и отуд, што је сахрањен у вестминстерској цркви, где се сахрањују краљеви и велики људи енглески. Тамо му почива тело неколико корачаја од споменика, што г. 1740. подигоше госпође Шекспиру.

Герикова многостручност у улогама спада међу најређе појаве у уметничком свету. Једини Герик беше то, који се одликовао свугда и као јунак и љубавник, и интриган и приказивач карактерних улога, као трагичан и као хумористичан „тата“, као краљ и као херој, па чак и као кичиш и гиздавац. Био је велики како у трагедији, тако исто као комичар у трагедији. Једном речју: Он је играо све улоге и обухватио је све драматске врсте: жалосну игру, шаливу игру и лакрдију.

Али што је најчудноватије — уникум, чега не беше ни пре ни после њега — то је његова мимичка даровитост. Герик и његова чудна мимика то иде заједно, јер што је он умео вешто и брзо мењати лице, то ваљда није знао нико. С тога се и причало о њему као о човеку „од хиљаду лица“.

Покрај свога необичнога духа беше Герик још и леп човек, који је свакога привлачио. Савременици причају о његовим светлим црним очима, о његовом чаробном, меком и умиљатом гласу, али који беше пун снаге, о лепом и угледном узрасту, о достојанственом и грациозном његовом кретању.

Памтење је Герик имао ванредно, Француз Повер, који је описао Герика као уметника и као човека, вели у својој карактеристици за његово памтење ово: „Le souffleur était pour lui une machine étrangère, dont il ne connaissait ni l'usage ni l'utilité; non seulement il savait ses rôles, mais il savait encore ceux des interlacuteurs, qui se trouvaient en scene avec lui.“ („Шапгало беше за њега нека страна машина, за коју није знао ни да ли је потребна ни да ли је корисна; не само да је знао своје улоге, већ је знао и улоге оних глумаца, који су с њиме играли у истој сцени“).

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

50. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 34.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 15. АПРИЛА 1879.

С НОВОМ ПОДЕЛОМ УЛОГА ПРВИ ПУТ:

МАРИЈА СТУЈАРТОВА.

Жалосна игра у 5 чинова, написао Ф. Шилер, превео Н.

О С О Б Е:

Краљица Јелисавета	Д. Ружића.
Марија Стјуартова	С. Максимовића.
Гроф Лестер	Рајковић.
Гроф Шрусбери	Зорић.
Барон Борли	Марковић.
Витез Палет	Лукић.
Мортимер	Ружић.
Ана Кенедијева	Ј. Поповића.
Белијевр	Добриновић.
Окељ	Десимировић.
Часник	Поповић.
Паж	Банковић.
Мелвил	Јовановић.
Маргарита	Б. Хаџијева.
Бургојин	Ћирић.

Шериф, придворници, слуге Јелисаветине, слуге и слушкиње маријине.

У уторак 17. априла први пут: „Приленчиво“. Шала у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Ј. Мостић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би извољели исплатити што ко од њих дугује у име своје претплате у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.